

VALSTYBINIO KERNAVĖS KULTŪRINIO REZERVATO DIREKCIJA

VIETOS GYVENTOJŲ Į(SI)TRAUKIMO Į KERNAVĖS ARCHEOLIGINĖS VIETOVĖS VALDYMO PROCESUS MODELIS

Lietuvos pasaulio paveldo vietovės Kernavės archeologinė vietovė yra svarbi kultūros vertybė pasaulio, Lietuvos ir vietos žmonėms, kurioje koncentruojasi moksliniu požiūriu vertingi kultūros objektai, pasižymintys visumos derme su gamtine aplinka. Suinteresuotos bendruomenės čia puoselėja kultūrinę tapatybę, istorinę atmintį ir Lietuvos valstybingumo idėją, o integrali kultūros ir gamtos apsauga sudaro sąlygas tvariam vietovės naudojimui valstybės ir visuomenės reikmėms užtikrinant Kernavės archeologinės vietovės išskirtinės visuotinės vertės išsaugojimą.

Vienas iš UNESCO Pasaulio paveldo komiteto priimtų pagrindinių strateginių tikslų („5Cs“) yra didinti bendruomenių (angl. *Communities*) vaidmenį įgyvendinant Pasaulio paveldo konvenciją¹. ICOMOS „Kultūros paveldo vietų interpretavimo ir pateikimo“ (Enamės) chartija² taip pat apibrėžia pagrindinius informacijos apie vietovę sklaidos principus, kurie neatsiejami nuo paveldo intelektualinio prieinamumo visuomenei, interpretavimo ir pateikties semiantis iš gyvųjų kultūrinių tradicijų, susietumo su platesniais paveldo socialiniais, kultūriniais, istoriniais bei gamtiniais kontekstais, o pateiktis turi būti paveldo profesionalų, bendruomenių-šeimininkių bei susijusių bendruomenių ir kitų suinteresuotųjų asmenų bendradarbiavimo rezultatas.

Vietos gyventojai, kartu su verslo subjektais, kitais partneriais, sudaro vietos bendruomenę, kuriai daro arba gali daryti įtaką priimami sprendimai dėl Kernavės archeologinės vietovės valdymo, arba kuri yra suinteresuota sprendimų priėmimo procesu³. Taip pat tai fiziniai ir juridiniai asmenys, susieti bendrais gyvenimo kaimynystėje poreikiais ir interesais, veikiantys įvairiomis tiesioginio dalyvavimo formomis (susirinkimas, viešas svarstymas, apklausa, veikla per savo atstovus, ir kt.) bei vertinanti specifinius kultūros paveldo, kurį ji viešosios veiklos sąlygomis nori išlaikyti ir perduoti ateities kartoms, aspektus (paveldo bendruomenė⁴)⁵.

Vietos gyventojų į(s)traukimo į Kernavės archeologinės vietovės valdymo procesus modelio tikslas yra skatinti ir plėsti nuolatinį bendradarbiavimą su visomis galimomis suinteresuotomis grupėmis ir bendruomenėmis, siekiant didinti priemonių skaičių, kurios skatintų didesnę susijusių bendruomenių įtrauktį bei pasiūlyti naujų Kernavės archeologinės vietovės IVV komunikacijos būdų, priemonių ir temų.

¹ The "Five Cs" Strategic Objectives, UNESCO, [interaktyvus], in: <https://whc.unesco.org/en/convention/> [2024-11-19].

² ICOMOS Ename Charter for the Interpretation of Cultural Heritage Sites, 2008, [interaktyvus], in: http://icip.icomos.org/downloads/ICOMOS_Interpretation_Charter_ENG_04_10_08.pdf, [2024-11-19].

³ Konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais (angl. *Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-making and Access to Justice in Environmental Matters (Aarhus Convention)*), priimta 1998 m. birželio 25 d. Orhuse, Lietuvos Respublikos Seimo ratifikuota 2001 m. liepos 10 d. įstatymu Nr. IX-449, [interaktyvus], in: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.133597>, [2024-11-19].

⁴ Europos Tarybos kultūros paveldo vertės visuomenei pagrindų konvencija (angl. *Convention on the Value of Cultural Heritage for Society (Faro Convention, 2005)*), [interaktyvus], in: <https://vkpk.lt/wp-content/uploads/2018/05/tekstas.pdf>, [2024-11-22].

⁵ Plačiau apie Kernavės bendruomenės ir visuomenės santykį su Kernavės archeologine vietove žr. [Lietuvos pasaulio paveldo vietovės Kernavės archeologinės vietovės valdymo plano](#), patvirtinto 2024 m. liepos 29 Lietuvos Respublikos Kultūros ministro įsakymu, Nr. IV-605, skyrių Nr. I.1.4.3. „Kernavės archeologinės vietovės suvokimas“.

VIETOS GYVENTOJŲ Į(SI)TRAUKIMO Į KERNAVĖS ARCHEOLOGINĖS VIETOVĖS VALDYMO PROCESUS GALIMYBĖS

1. Tradicija tapusių ir naujų renginių įgyvendinimas.

- ✓ Vietos bendruomenės, verslo subjektų ir/ar partnerių įvairiapusiškas įtraukimas į Valstybinio Kernavės kultūrinio rezervato direkcijos organizuojamus renginius aktyviam (tiesiogiai dalyvaujant veiklų įgyvendinime) arba pasyviai (svečio, stebėtojo teisėmis) dalyvavimui.
- ✓ Savanorystės iniciatyvų, prisidedančių prie paveldo išsaugojimo ir visos bendruomenės gerovės, iniciavimas ir skatinimas (pvz. bendros talkos, savanoriškos veiklos muziejuje, renginiuose ar pan.).
- ✓ Bendradarbiavimas vietos bendruomenės iniciatyvose, esant galimybei suteikiant Valstybinio Kernavės kultūrinio rezervato direkcijos turimus logistinius, ekonominius, žmogiškuosius ar kt. galimus išteklius.

2. Metodinės pagalbos, konsultacijų teikimas vietos gyventojams.

- ✓ Nuoseklių ir aiškių sprendimų, t. y. teisės aktų ir teritorijų planavimo dokumentų, susijusių su Kernavės archeologinės vietovės valdymu ir išsaugojimu, viešinimas ir jų išaiškinimas.
- ✓ Neekonominių paskatų sukūrimas vietos gyventojams, prisidedantiems prie kokybiško Kernavės archeologinės vietovės IVV interpretacijos, pateikties ir valdymo veiklų.

3. Verslumą skatinančių ir projektinių veiklų iniciavimas ir vystymas.

- ✓ Vietos bendruomenės, verslo subjektų ir/ar partnerių įtraukimas inicijuojant ar rengiant naujas vietovės pažinimo iniciatyvas, kuriant naujas paslaugas ar jas įveiklinant, puoselėjant.
- ✓ Vietos bendruomenės įtraukimas siekiant sąlygų kultūrinei vietokūrai, amatų vystymui, kitų kultūrinių ar ekonominių veiklų gerinimui, aktualizuojant per savivaldybės, kitas finansuojamas programas (priemonės).
- ✓ Nuolatinių bendradarbiavimo ir finansavimo valstybės, savivaldybės biudžeto, Europos Sąjungos struktūrinės pramos lėšomis, kitomis projektinėmis lėšomis galimybių paieška.

4. Vietos bendruomenės dalyvavimas valdyme.

- ✓ Švč. M. Marijos Škaplierinės parapijos bei vietos bendruomenės atstovų dalyvavimas Kernavės archeologinės vietovės valdymo procesuose (pvz. valdymo plano priežiūros grupės, tarybos nariai).
- ✓ Viešųjų konsultacijų su vietos bendruomene ir visuomene Valstybinio Kernavės kultūrinio rezervato direkcijoje organizavimas.
- ✓ Nuolatinių vietos bendruomenės pasiūlymų, nuomonės ar kitos informacijos priėmimas įvairiais bendraisiais ir anoniminiais formatais (pvz. „pašto dėžutė“, susitikimai su specialistais pagal poreikį ir kompetencijas ir kt.)
- ✓ Nuolatinis vietos bendruomenės informavimas apie Valstybinio Kernavės kultūrinio rezervato direkcijos vykdomas veiklas (pvz. mokslinių tyrimų, metų veiklos pristatymai ir kt.).

5. Bendruomenės narių tobulėjimo skatinimas.

- ✓ Bendruomenės įtraukimo ir dalyvavimo kompetencijų ir žinių kėlimo veiklose (mokymuose) paveldo išsaugojimo ir sklaidos, turizmo verslo ir darnaus turizmo temomis, suteikiant žinias ir ugdamt įgūdžius, reikalingus visiems prieinamo turizmo paslaugų kūrimui.
- ✓ Galimybių gidams įgyti Kernavės archeologinės vietovės gido leidimą sudarymas, kuris suteikia teisę vesti ekskursijas Kernavės archeologinės vietovės muziejaus ekspozicijoje ir Rezervato teritorijoje.

2024 m. lapkričio 24 d.